

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár:
félévre 14000 korona.
Egyes számára 600 kor.

Édes bortól részegen.

Álmélkodnak vala pedig mindnyájan és kételkednek vala, egymásnak ezt mondván: Vajjon mi leszen ebből? Némelyek pedig patvarkodván, ezt mondják vala: Édes bortól részegedtek meg ezek.

Mint az apostolok, mikor Jézus a mennybe szállván, elhagyta őket, szomorúan, árván ülünk együtt mi is, eltiport magyarok. Anyagi és erkölcsi bajok tengere elpusztítással fenyeget bennünket és körülöttünk minden oldalról ellenséges indulat. Azt az egyet tisztán látjuk, hogy a virágvasárnap, a diadal, az ünnepeltetés ideje hosszú időkre elmúlt tőlünk. Magunk felől sem hirünk bizonyosak lenni, mert áruló Júdás és hitetlen Tamás közöttünk is akad. A sokaság pedig, ha nem ellenségünk, közömbös, érzéketlen és legjobb esetben részvétellel van elhagyatottságunk iránt, de bizni, felemelkedni, eszmények után indulni nem tanít. A legjobbak is megelégszenek a régi, kitaposott ösvények járásával, legfeljebb, mikor akadályra bukkannak, néznek zavartan össze: vajjon mi leszen ebből.

Magyar református egyházunk minden vonatkozásban a legsúlyosabb problémák előtt áll. Az utóbbi évtizedekben annyira beleolvadt az állami életbe, annyira az állam támogatására bízta magát, hogy az állami életben történt döbbenetes változások az egyház életerejét is megbénítani látszanak. Egyházi életünk külső eszközei, valamint iskoláink fennmaradásának és virágzásának feltételei az állam jóakarától és erejétől függő helyzetbe jutottak. Azok, akik vezérségre hivatottságuk szerint bölcssek kötelesek lenni, meg is kísérik a bölcsességet. Keresik a módokat, melyekkel az élet feltételeit az eddigi úton megtalálhatják, sőt, ami több, keresnek új utakat, melyeken e feltételek biztosíthatók. Nagy és nemes munka, amit teljesítenek, s bölcs gondoskodásuk minden jónak tiszteletét megérdemli.

De — boldogok a lelki szegények. Boldogok azok, akik nem akarnak, vagy nem is tudnak bölcses lenni, csak hinni akarnak és hinni tudnak. Akiknek egész bölcsessége abból áll, hogy akik az Úrban bíznak, azoknak mindenek egyformán javukra vannak. Akik azt gondolják, hogy ha már Isten úgy szerette a világot, hogy tulajdon fiát

adta érte, akkor a válságos napokban sem hagyja el, hanem megkönyörül rajta és üdvözíti. Akik abban élnek, hogy nem a gyorsaké a futás, nem az akaróké a diadal, hanem az irgalmas Istené.

Boldogok a lelki szegények, akik azt merik remélni, hogy ezt a nagy kataklizmát azért bocsátotta ránk az Úr, hogy rossz útra tévedt, világba merült, könnyelmű népét visszavezesse magához, hogy most, épen most van az ideje az Istenhez térésnek, a nagy vallási megújulásnak, a Krisztus elszánt szolgálatának, amire való képességet úgy érzik a lelkükben, mintha kettős tűznyelv szállott volna rájuk.

Óh, ezek, az édes bortól részegeknek látszók, ezek építik fel Krisztus anyaszentegyházát.

A sáfar.

— Lelkészekről lelkészeknek. —

(Folytatás.)

A sáfar olyan alkalmazott, akire ura rábízta a maga javait. Tehát ami a kezére van bízva, az nem az övé, hanem az uráé. S ezek a sokszor nagyon értékes és drága dolgok nem azért bízták rá, hogy azokkal azt tegye, ami neki tetszik, hanem azért, hogy azokat gondozza, ura akarata szerint kezelje s híven megőrizze. Azok az adományok, melyekkel az Úr megajándékozott minket, nem a sajátjaink, hanem az övéi. Az a talentum, amelyik ötöt nyert, nem a szolgálé volt, hanem az ő uráé (Mát 25¹⁴ kk.). Tehát mi is azt a szellemkölesi törzsállagot, amelyet az Úrtól nyertünk, növelni tartozunk. Megteszi ezt minden lelki sáfar? Növeljük mi ezeket a talentumokat? A feleletadásban nem némit el az a kéznél levő ellenvetés, hogy öreg ember könnyen zsörtöl, mert ezzel szemben az az igazság, hogy — de tisztában lát s hűvösen ítél; tehát minél inkább szeretem az Isten ügyét s annak sáfárait, annál fájóbban kell kijelentennem, hogy a sáfárok körül baj van. Hány ifjú Timótheushoz fűzött szép reményeink szálltak füstbe az élet munkatérén. Rossz házasság, rossz környezet, szűkös vagy nagyon is bő anyagi helyzet, a szellemi tőke gyors elfejesése, a világba és a világiakba elmerülés, erkölcsi javak

helyett a földiek szerzése utáni lihegő hajsza, vagy kényelemszeretet, tétlenségben berozsdásodás, modorban, viseletben, végül szellemileg is teljes elparlagiasodás. Sokan a gondolkozást is elfelejtik, hogy annál jobban tudjanak fecsegni, gondolat, tartalom, forma és logika nélkül még a szószéken is. Továbbtanulás, állandó önképzés nélkül nem is lehet ez másként. Amelyik zsebből mindig csak kiadnak, de bele nem tesznek, bizony kiürül az, ha sok volt is benne. A hű sáfár megannyi talentumot szerez, mint amennyit kapott.

S mi nem is veszendő javoknak, hanem *Isten titkainak vagyunk Sáfárai* (L. Kol. 125-27 is), amennyiben az kifejezetten reánk bízott (1. Tim. 11). Ebben a boldog megbízásban kell a legmagasabb fokú hűséget megbizonyítanunk, mert ez a sáfárság nem más, mint az Úr célzataihoz való legszigorúbb alkalmazkodás. Arra vállaltunk lélekben járó felelősség mellett elkötelezést, hogy a vett megbízást betűszerinti pontossággal teljesítjük. Nem rendelkezők vagyunk, csak végrehajtók; az evangéliom hirdetésében az Úr parancsaihoz kell szabnunk magunkat s nem az emberek kívánságaihoz; pedig a kor szelleme nevében mennyi igényt jelent be a világ. „Mindig ezek a régi, elcsépelet történetek, ezek a divatjamúlt dogmák”, — hangzik felénk a modern berkekből a lekicsinylés, az elégedetlenkedés, a gúny szava; kicsoda hallja ma szívesen a bűnről, a büntetésről, kárhözatról, elégtételről, váltságról szóló tanokat? Mikor Pál igazságról, önmegtartóztatásról és az eljövendő ítéletről szól, megrémülve monda Félix: Mostan eredj el... (ACs. 2425). Így tartja maga elé ma is a kemény beszédet (Ján. 660) hallgatni nem tudó világ elhárító kezét, de nekünk arra kell hallgatnunk, aki így szól: Akinél pedig az én igém van, beszélje az én igémet igazán (Jer. 2328). Nekünk nincs jogunk az evangéliomon *javítani*, hanem ha régi, ha unalmas, ha barbár is, annak sok tanítása a *mai* embernek, ahogy Istentől kaptuk, úgy kell azt adnunk. A korra, amelyben élünk, tekintettel akarunk lenni s az evangéliomot a kor nyelvén, a kor bűnei ellen hirdetjük, de a kor ellen megvédelmezni is különös feladatunknak ismerjük. A modern ember a régi horgonyokat felszedte, annál szilárdabban kell nekünk a magunk horgonyait leereszteni az evangéliom mélyeire, hogy míg másokat ide s tova hány a hab s hajt a tanításnak akármilyen szele (Ef. 414), mi álljunk az Istennek erős fundamentomára (2. Tim. 219), melyen kívül senki más fundamentomot nem vehet (1. Kor. 311) s ha a hitetlen világ azt kívánja, hogy fegyvereinket rakjuk le, nyugodtan mondjuk, mint a görögök Xerxesnek: Jertek és vegyétek el. Ha meg kell is halnunk, harcolva hullunk el; nyomunkba új hirdető állanak, mert az evangéliom igazságai olyanok, mint a Kadmus vetette sárkányfogak, fegyveres férfiak kelnek ki belőlük. Az Isten ügye a hirdető halálában él tovább s ha egyénileg nem tudtuk is kivívni a döntő diadalt, a kevesen megbizonyított hűség is az Úr örömebe emel (Mt. 2521).

A sáfár hivatásához tartozik, hogy *az ő ura javait annak akarata szerint ossza ki* (Luk. 1242). Őt és újat használjon fel; a gyermekeknek tejet, a felnőtteknek erősebb eledelt adjon. A lelki sáfároknak is így kell gondoskodni a lelkek táplálásáról; úgy látszik azonban, hogy egyik másik asztal mellett a férfiak hiába várakoznak a szilárdabb táplálék után, víz és tej, sokszor csak vizes tej kerül állandóan elibük. Egyik vidéki lelkész beszédére jegyezte meg egyik hallgatója: szép, szép, van ebben minden, csak Krisztus nincs. Talán nem is illett volna be az eszmemenetbe, védi a másik. Ez a mi igehirdetésünknek a karakterisztikonja és eredendő bűne; úgy beszélünk, úgy szónokolunk, mintha nem keresztyén gyülekezet előtt állanánk. Amelyik egyházi beszéd nem Krisztushoz vezet s nem Őt hirdeti, az lehet kitünő szónoki mű vagy remek értekezés, csak egy nem lesz soha: keresztyén predikáció. Isten gyermekei mindig táplálékot keresnek, lelki éhségüket azonban csak az a kenyér elégitheti meg, amely mennyből szállott alá (Ján. 633). Krisztusnak eme központi helyre állítása nem az „Uram, Uram” (Mt. 721) unalomig s a tartalmatlanságig emlegetését jelenti, hanem hogy mi, lelkipásztorok, nem végeztünk mást tudni, mint a Krisztust (1. Kor. 22). A lelki táplálék fő alkotó része tehát az, illetve ez az evangéliom. Emellett a szellemi eledel sok más elemből alkotódik össze, ezeknek a részeknek a helyes vegyítési aránya és módja legyen az igehirdető főgondja. Örökké tengerre vezetni a hallgatókat, vagy állandóan harcról, győzelemről harsogni, mindig csak moralizálni vagy szentimentáliskodni ellenkezik a helyes lelki táplálás szabályaival: Nem minden ember gyomra bírja meg a sok édességet, még kevesebb férfi ízlése az émelyítő szépeltételeket s könnyekre utazó színészieskedést. Hány meggondolatlan szónok a lelket hitében megerősítő táplálék helyett lelket mérgező anyagot olt be pl. a husvétii kételyek egész fufanggal összeállított s kitergetett sorozatával, amelyekre nem tud megfelelni, mert talán magának sincs azokra kellő válasza. Azután kicsoda bizonytalanságot idéz elő a lelkekben egyeseknek az az eljárása, hogy az egyik vasárnap a legorthodoxabb, a másikon már a legmodernebb irányzatok nézeteit szólaltatja meg aszerint, amilyen szerző került éppen a kezébe. Kiforrott theologiai alapnézetek híján hittant tanítani annyi, mint ellenségeink kezébe adni a fegyvert. Dogmatikai tekintetben néha még egyébként helyüket megálló szónokok is elszólják magukat; hát akik nem is tudnak, nem is készülnek, hogyne szaporítanak az amúgy is feles botránkozások számát. Isten elé ünnepi ruhában szokott a keresztyén állani, nem istencsúfolás-é lelki mosdatlansággal, lelkiismeretlen felületességgel akarni elintézni a vasárnapi szolgálat szent kötelességét.

A sáfár nemcsak ura javainak, hanem *családjának is gondviselője*. A régi időkben a magyar református családokba a szolgák úgy be voltak növe, hogy ezek a házról, családról mindig egy-

szerűen úgy beszéltek: a mi házuk, a mi családjuk, a mi gyermekeink. Isten is azt kívánja az ő szolgálta, hogy az ő ügyével eképpen azonosítsák magukat s hogy az ő családja tagjait is szeressék. Aki a Krisztusé, az az enyém is. A Krisztus nyájában nem lehet olyan tag, aki a lelkész számára kicsi volna. A betegek, szegények, szomorúk, szenvedők, kísértés, próba alatt nyögők tőlünk várják első sorban, hogy gondjukat felvegyük. Hűtlen pásztor az, aki nyája juhait magára hagyja. A lelki gondozás, a belmisszió gyakorlása a legkisebb egyházban is ad annyi dolgot egy lelkésznek, amennyi elég egy embernek. Hiszen az Isten gyermekeinek feláldozásig menő szeretete nincs határ közé vetve, mértéke: életünket adni barátainkért (Ján. 15:13).

A sáfár, s ezzel a gondolattal ezt a részt be is fejezzük, az ő urát képviseli. Ez a nagy kitüntetés nagy felelősséggel s önfegyelem gyakorlással kapcsolatos. A sáfárnak sokkal meggondoltabban és okosabban kell szólni, ha ura helyett beszél, mintha az a maga számlájára menne. Annak, aki olyan Úrnak ügyét és személyét képviseli, mint a lelkész, még sokkal megfontoltabban kell viselkedni, mint bárki másnak ezen a világon. Valóságos gyalázatnak tesszük ki Krisztust, ha útjairól elhajlunk, igéjét megelegyítjük, igazságait csak hirdetjük, de nem éljük s szellemét hatóvá tenni a magunk tényein sem tudjuk vagy nem akarjuk. Az emberek a szolgáról Urára következtetnek. Egy puritán lelkésztől azt jegyezte meg egy ismerőse: Ön túllelkiismeretes; amire ő így felelt: Én a lelkiismeret Istenét szolgálom, nem lehetek másforma. Aki Krisztust szolgálja, annak az ő életét kell élni is. Mennyi tökéletlen cselekedettől, ferde helyzettől, tévesztett lépéstől s lelkünket utólag keserítő eljárástól lehetnénk mentek, ha minden kétes dologban az elhatározás előtt feladnók magunknak a kérdéseket: mit tenne Jézus? Járhatunk a magunk lábán, csak az ő útjában járjunk; beszélhetünk a saját gondolatainkkal, ha azokat Ő megszentelte. Az egyéniség jogát a keresztyénség nem érinti, de személyiség csak akkor lehetünk, ha Benne új teremtmények lettünk (2. Kor. 5:17). S ekkor mondhat felölünk a világ, amit akar: lelkiismeretünk tisztá, szívünk nyugodt, mert amit kötelesek voltunk cselekedni, azt cselekedtük (Lk. 17:10). Keresztünket fölvevük s jártunk a Megfeszítettnek nyomdokain. És igazoltatik a bölcsesség az ő fiaitól (Mt. 11:19). Isten előtt több az engedelmisség az uralkodni tudásnál, a tanulni készség és képesség a lángésznel.

Kiss Ferenc.

(Folytatjuk.)

Iskola

Kiss György.

Lelkünkben kifejeződött fogalmat jelent e név: a debreceni református tanítóképzőintézet gyakorló iskolájának a fogalmát. Fontos, hatalmas

intézmények fénye és nagysága mellett legtöbbször eltörpül az egyén s csak kiváltságos embereknek jut osztályrészül a sorsnak azon kedvezése, hogy reá üthetik az intézményre egyéniségök bélyegét, tartalmat, erőt, hírnevet kölcsönözhetnek annak. Kiss György és a gyakorló iskola correlatív fogalmak. És most, midőn e kiváló pedagógus 41 évi tanítói működés után állását elhagyni készül, aggódva gondolunk arra, hogy miképen lesz el a gyakorló iskola Kiss György nélkül és miként lesz el Kiss György életető eleme, második családja a gyakorló iskola nélkül. E közel három évtizedre terjedő összetartozás megszakítása gyöfölyfő érzelmeket kelt bennünk, másfelől alkalmat nyújt a távozó pedagógusnak külső eseményekben ugyan szegény, de belső tartalmában annál gazdagabb életének rövid vonásokban való feltüntetésére hasznos tanulságot különösen az ifjabb tanítói nemzedék számára.

Kiss György 1863 április 16-án született Hajdúszoboszlón. Egyszerű földmives szülei körében korán megismerte a munka értékét, megtanulta a józan, egészséges gondolkodást, az egyenes úton való járásnak mindennél többre becsülését. Elemi iskoláit és a gimnázium négy alsó osztályát Hajdúszoboszlón, az ötödiket és hatodikot, valamint a tanítóképzőintézet három évét Debrecenben végezte el. A tanítóképzőintézeti tanári kar, mint harmadéveset 1883 április 1-én segédtanítóul bocsátotta ki Hajdúszoboszlóra. Majd 1885 augusztus hóban kiváló eredménnyel tanítói oklevelet szerzett. Ugyanezen év november 18-án lépett házasságra egy hozzá mindenképen méltó művelt nővel Zsigmond Máriaival. Házassága is példa az ifjabb tanítói nemzedék előtt, hogy a hitvestárs megválasztásánál nem az anyagi, hanem a szellemi kincseket kell elsősorban tekintetbe venni. Mint ifjú tanító lázas tevékenységet fejt ki Szoboszlón nemcsak a tanügy, hanem a társadalmi mozgalmak mezején is. Elnöke lett a tanítótársulatnak, titkárja a kaszinónak, az önkéntes tűzoltó egyesületnek, jegyzője több társadalmi egyesületnek, a dalárdának melynek egyik alapítója. Mint a „Szoboszló és Vidék“-nek állandó munkatársa egy időre átvette e lap szerkesztését is. 1897 május havában 178. sz. határozatával a Kállay István elhalálzásával megüresedett gyakorló iskolai állásra választotta meg 26 pályázó közül az egyházkerület. E választás életében forduló pontot képez, egyszersmind új feladatot tűz ki számára. Fontosabb, de egyszersmind felelősségteljesebb állás alig van a tanügy mezején, mint a gyakorló iskolai tanítói állás. Kettős teher nehezede viselője vállaira. Tanítani kell mintaszerűen elemi iskolai növendékeket, ugyanakkor képezni gyakorlati ismeretekre leendő tanítókat. E teher még súlyosbodik a debreceni tanítóképzőintézet gyakorló iskolájánál azáltal, hogy kezdettől kezdve úgy tekintik azt, mint a legintelligensebb debreceni szülők gyermekeinek elemi iskoláját, amelyhez épen ezen szempontból is igen magas követelményeket fűz a közvélemény. Kiss György nagysága és kiváló-

sága épen ezáltal tűnik ki előttünk első sorban, hogy e nehéz állással járó felelősség érzete minden időben élénken él lelkében.

Gyakorló iskolai tanítói állását 1897 szeptemberben elfoglalta. Ez iskolai év alatt decemberben, márciusban és május hónapban végezte el azon tanulmányi utat, amelyre megválasztása alkalmával köteleztetett. Meglátogatott több állami és felekezeti képzőintézetet, ami az ő fogékony lelkét gazdag ismeretekkel gyarapította. És ezzel kezdetét vette gyakorló iskolai tanítói működése, amelyhez annyi szép eredmény, sikeres alkotás fűződik 27 éven át. Meleg szeretettel karolja fel a kézimunka (Slöjd) tanítását, a szemléltetés egyik hathatós eszközét. Megszerezte a képzőintézeteknél e tárgy tanításához szükséges képesítést, amennyiben részt vett 1906-ban a miniszter által a tanítóképzőintézeti tanárok részére Budapesten rendezett kézimunka tanfolyamon. Az ő buzgólkodása folytán mondja ki ugyanazon évben egyházkerület a tanítóképzőintézet két felső folyamán a kézimunkának facultativ tanítását. E téren oly szép eredményt ért el, hogy a tanítók részére rendezendő Slöjd tanfolyamoknak szervezésével és vezetésével is megbízta az egyházkerületi közgyűlés. Mint a Debr. Prot. Lap munkatársa „Játék és munka” című cikksorozatban közölte e lapban idevonatkozó véleményét és szerzett tapasztalatait. A hajdúvármegyei Gönczy egyesületnek is buzgó munkás tagja volt, különösen népies felolvasások tartásában. Írt népi iskolai földrajzot a IV. osztály számára. „Szőlőink újjáalakítása” című füzetében a szőlő újra telepítésével foglalkozókat utasítással látta el. „A népiskolai kézügyességi oktatás” című művével úttörő munkát végzett. „Egyszerű ipari könyvelés” és hozzá „Összesített füzet” szerkesztésével az ifjabb iparos nemzedéknek a könyvelés megszeretésére adott alkalmat és módot. Társ szerzője a népiskolai 2-ik osztályú olvasókönyvnek, melyet a tiszántúli egyházkerület pályadíjjal jutalmazott. Dolgozata jelent meg dr. Baló József: „Beszéd- és értelemgyakorlat” című vezérkönyvében. A gazdasági ismereteknek a népiskolában minél intenzívebben tanítása érdekében olvasmánytárgyalás alapján tanítandó könyvecskét szerkesztett. Az egyházkerületileg elfogadott IV. o. olvasókönyvhöz a vallástani részt megbízásra elkészítette. Kéziratban meg van a magyar nyelv tanításának és a beszéd- és értelemgyakorlatnak vezérkönyve. Ez utóbbihoz a tanmenethez alkalmazottan rajzmintákat szerkesztett. Nagyrésze van abban mint egyházkerületi tanügyi előadónak és a végrehajtó bizottság jegyzőjének, hogy az egyházkerület legközelebbi gyűlése alkalmával foglalkozott a Debrecenben felállítandó polgáriskolai református tanárképző intézet ügyével. Nagyon hosszas ismertetést kellene Kiss Györgyről írunk, ha minden irányú működését részletesen fel akarnók tüntetni. De nem hagyhatjuk említés nélkül a következőket: Kovács Lajos igazgató betegsége alatt e kiváló férfiú megnyugtatóra vállalta a tanítóképzőintézetben a módszertan tanítását. A háború

alatt s az ezt követő zavaros időben egymaga vezette a két gyakorló iskolát, de egyszersmind ő irányította a tanítóképezdészek gyakorlati tanítását is. Tanított egy időben az ipariskolában, a tanítónőképző intézetben, ez utóbbi helyen a Slöjddöt. Évek óta közszeretnek örvendő jegyzője Debrecen intelligens polgárságát magában foglaló Gazda- és Polgári körnek. Ennyi sok elfoglaltatás sem rendítette őt meg 41 éven át sem lelkileg, sem testileg, pedig súlyos csapás érte a családi életben is, nagyreányú fiának Zsigmondnak 1915 május 9-én a kárpáti harcokban történt elhunytával. Az által, hogy teljes testi és lelki erőinek birtokában vonul vissza, szintén példát ad mindnyájunknak. Nincsen kínosabb látvány, mint mikor a mindenáron való szereplés terén ott látunk fogyó holdakat, magas koruknál fogva testileg és lelkileg megrokkant férfiakat, akik életük teljében szerzett dicsőségüket aggkori szereplésükkel teljesen elhomályosítják. Mennyivel bölcsőbb ezeknél Kiss György.

Mint gyakorló iskolai tanító Kiss György elsőrendű országos szaktekintély. Pedagógiai eljárásában a Herbart—Ziller-féle iskola híve, amelynek alapelve szerint a nevelés és tanítás egybevágó fogalom: neveléssel oktatunk és az oktatással nevelünk. Minden módszer, amelyet használ, sajátos egyéniségén átszűrődve nevelő értékűvé válik, bebizonyította ezáltal Linde Ernő kiváló pedagógus azon nyilatkozatának helyességét: a tanításban nem a módszer a fő, hanem az egyéniség. Kiss György nemcsak tanít, hanem nevel is. Egyoldalulag nem képezi csupán az értelmi erőket, hanem igyekszik kiművelni a tudatnak az akaraton és az érzelmen alapuló erkölcsi oldalát is. Minden tantárgy által nem erőszakolva, hanem magától értetődve felébreszti növendékeiben a vallásos és hazafias érzelmeket. Ezen bölcs tanítói eljárásának helyességét legjobban bizonyítják saját növendékei, akiknek szemeiben ott csillog a hazafias lelkesedés tüze mindazon hazafias ünnepélyeken, amelyek rendezése mintául szolgál a leendő tanítók előtt, amelyeket gyönyörködve látogat nagyszámban a város közönsége is. A legfőbb tanúbizonyosságot és elismerést a gyakorló iskola egykori növendéke Horthy Miklós kormányzó szolgáltatta a kiváló pedagógusnak, aki így szólt hozzá 1920 április 14. látogatása alkalmával: „Őn igazán hazafias szellemben neveli növendékeit”. Kiss György didaktikája egyszerű, egészséges, ment minden mesterkéeltségtől. Belehelyezkedve a növendékek képzet körébe a legnehezebb dolgokat is játszva fogatja fel velök. Az ő iskolájában megvalósítva látjuk a rómaiaknak sokak előtt hihetetlennek látszó állítását: a tanulás játék. Nem a tulhajtott anyagi, hanem sokkal inkább a formális képzésnek a híve. Nem arra fekteti a fősúlyt, hogy az ismeretek tömkelegét zúdítva növendékeire az egyoldalú beemlézést erőszakolja, hanem arra, hogy a felfogandó képzeteket minden oldalról megvilágítsa. Látszatra Kiss György sohasem tanított. Nem ismeri a növendékek bedressirozását a vizsga előtt.

Nincsen is erre szüksége. Hiszen az iskolai év minden szakában egyforma erővel, odaadással tanít. Ilyen pedagógiai eljárás mellett a rajongásig megszerettette növendékeivel a gyakorló iskolát, amelynek elhagyása igazi fájdalmat okoz szerető tanítványainak. Nem esoda. Hiszen neveléstana csak egy fegyvelmező eszközt ismer: a szeretetet. Ez vonza hozzá még évek múltán is a volt tanítványokat, akik dicsekedve mutogatják középiskolai bizonyítványukat egykori mesteröknek. Kiss György annyira népszerűvé tette iskoláját a város intelligens közönsége előtt, hogy egy-egy megüresedett hely körül valóságos harc szokott keletkezni a szülők körében. Igazi mintatanító, a leendő tanítók előtt tanításával, jellemével, a szigorúságig menő pontosságával. Nem akar egyéb lenni gyakorló iskolai tanítónál. Tudja, hogy egész embert követel hivatása, ahol nem lehet mellékvágányokra lépni, feladatával ellenkező útvesszőbe tévedni. A gyakorló iskolai tanítói állás bizonyos tekintetben martirium, amely egyéni áldozatot, sok lemondást és teljes odaadást követel azon szent cél érdekében, hogy a leendő tanítók innen a tanítóképzőintézetből egy teljesen hivatásának élő tanító ideális képét vigyék magokkal útravalóul a tanítói állás küzdelmes mezejére.

Ily kiváló ember eltávozása súlyos veszteséget jelent a debreceni református tanítóképzőintézetre. Mint szeretnők még itt látni közöttünk évekig különösen most, amidőn az öt osztályra való átmenéssel válságos időket élünk a tanítóképzés történetében. Az ő tudására, amelyet még most sem szűnik meg napról-napra önképzéssel gyarapítani, — nagyon is szükségünk van. Fájdalom, szerénysége még annyit sem enged meg nekünk, hogy kiváló tevékenységét 41 évi szolgálat után méltóképen jubilálhassuk. Minden ünnepeltetés elől határozottan elzárkózik. Abban azonban nem akadályozhat meg bennünket, hogy tisztelői tanítványai alapítványt tegyenek emlékére. A nyugalomba, ahova visszavonulni készül, mindnyájunk tisztelete és szeretete kíséri el őt. És én, aki 11 év óta szolgálok vele a tanítóképzés ügyét, e néhány sorban igyekeztem letenni működésére az elismerés koszorúját. Tudom, színtelen virágokból áll, nem egészen felelnek meg az ő páratlan munkásságának. A legnagyobb elismerést majd ott a nyugalomban, a csendes visszavonulásban saját lelkiismerete fogja megadni, amelytől ha naponként megkérdezi, mindig ugyanazt a feleletet fogja kapni: Kötelességemet megtettem!

Dr. Veress István.

Közélet

Magunknak.

Visszhang a Kiss Ferenc cikkeire.

E lap ez évi számaiban több mélységes egyházszeretetről fakadt cikk jelent meg Kiss

Ferenc egyetemi tanár tollából, amelyek a református lelkészek tudományos képzettségének a szükségességét hangsúlyozták és rávilágítottak a múltra, ahonnan követendő példák ragyognak felénk. E cikkek olvasása közben támadt gondolatok azok, amelyek itt helyet kérnek.

Ha a református egyház lelkészei oly hírneves és érdemes munkásai voltak a múltban a tudománynak, miért nincs az ma is úgy? Bár Beöthy azt írja, hogy „a 17. század közepétől kezdve hazánkban a theologia megszűnt a legkiválóbb elmék versenytere lenni“, ezzel a megállapítással szemben rá tudunk mutatni magyar theologusok által, külföldi egyetemeken tartott, orosz-lánkörmöket mutató értekezésekre, irodalmi társaságoktól megkoszorúzott munkákra, noha az itthoni mostoha viszonyok oly sok esetben a fényes ígéretek bimbóinak nem voltak kedvező éghajlat, hogy belőlök virágok nyiljanak és gyümölcsök érlelődjének. Így a magyar egyházi élet sok esetben ragyogó elmék kora sirja lett, ami a tudományos munkásságot illeti. Ez a szomorú jelenség adott alapot de Lagardenak arra az állításra, hogy a magyar nem tehetséges nép, mert annyi magyar ifjú német és holland egyetemen való tanulása után nem ott kellene lennie a műveltségben, ahol ma van, annyira elmaradva a nyugat mögött.

Míg az egész világon a latin volt a tudomány nevelve, képzettség dolgában a magyar református lelkészek nem voltak elmaradva a külföldiek mögött: tehát kb. a 19. század elejéig. De mikor nemzeti nyelven kezdik a teológiát előadni, a latin tudásáról előnyösen ismert magyar diák a külföldivel hátrányba kerül. Eddig minden híres külföldi munkát könnyen megértett, hiszen latinul voltak írva, de most először az idegen nyelvet kellett megtanulnia, hogy olvashassa. A nagy kulturnépek közül csak a némettel volt szomszédos hazánk. De a Habsburgok németesítő törekvése miatt szinte hazafias erény számba ment ezt a legkönnyebben elérhető világnyelvet is elhanyagolni. Így lelkészeink túlnyomó részben a német nyelv ismerete nélkül nőttek fel. Az angol és francia nyelvek tanulása több nehézséggel és költséggel járt. Így azokat kevés, nagyobb szorgalmú ember tanulta csupán. A nagy többség csak a magyar nyelvre volt utalva, mint-hogy a latinon nem volt már divat tudományos teológiai munkát adni ki.

Szenci Molnár és Geleji Katona a magyar teológiai nyelvet a 17. század első felében a nyugati nyelvekhez hasonlóan kifejlesztették, de utánok a hanyatlás korszaka következett be. A magyar theologia félszázaddal utána megy a külföldnek, azt csak követi. A magyar teológiai műnyelv nem fejlődik. Itt nincs nyelvújítás, mint az irodalomban. A francia háborúk véget vetnek a külföldi egyetemek látogatásának. A

szent szövetség idején legfőlebb Bécsbe látogatnak el lelkészjelöltjeink. A 19. század első fele, mint Kovács Ödön holland munkájában megállapítja, a lelkészképzésre a lehető legkedvezőtlenebb volt. A theologiai akadémiák siralmas helyzetben szynlödtek. (Gondoljunk csak az erdélyi theologikákra egyetlen professzorral!) Bizony azok alapot nem nyújthattak. Ezért következett el az a helyzet, hogy a külföldön theologiat tanutmányozó ember (ezek közé persze nem lehet számítani azokat, akik néhány hónapot töltenek külföldön s oda kellő képzettség és nyelvismeret nélkül mennek) oly fogalmakat szerez, amelyeket magyar szóval kifejezni nem tud. Alapos theologiai műveltséget pedig már a korábbi századokban is csak külföldön szerezhettek lelkészeink, miután a világnyelveket is elsajátították, még inkább a jelen században.

Ez az oka annak, hogy nálunk csak a hazai egyháztörténet és jog talált elsorángú művelőkre, a gyakorlati egyházi irodalom, néhány igazi nagy és jórészben külsikolázottságú szerzőtől eltekintve, a többi szaktudomány pangása miatt, csengő-bongó, de üres retorikai alkotásokból áll, amelyek elkápráztatják a szemet és fület, de mélyebb igazság hiányában nyomtalanul maradnak a lélekre. A hazai iskolázottságú lelkészek körében még a magyar nyelvű tudományos theologiai irodalom is ismeretlen maradt, a retorika pedig nyargalt tovább a maga könnyű vesszőparipáján. (Pl. a bibliafordításunkban levő hibákra hiába hívták föl a figyelmet. A Debreceni Lelkészi Társban (1904) Novák Lajos sárospataki theol. tanár és főiskolai lelkész a bosszúálló erős Istenről közöl egy csillogó beszédet, pedig Dicsöfi József Evangéliomi Elmélkedéseiben már 1892-ben rámutatott, hogy annak a helyes fordítása: féltő szerelmű. Ugyancsak e műben az „egy akol és egy pásztor“ helyett: „egy nyáj és egy pásztor“ áll. De csak a Dr. Révész Imre figyelemztetése után ment át ez a köztudatba.)

(Vége következik).

Egyházi konferencia a nemzeti és vallási kisebbségek érdekében.

A Nemzetközi Jóbarátság Egyházi Világszövetségének népes konferenciája volt Pozsonyban május 31—június 4. bezárólag, amelyen a világszövetség részéről Sir Dickinson és a tavaly már Debrecenben is járt dr. Ramsay, a szövetség magyar osztálya részéről dr. Ravasz László püspök, dr. Boér Elek, dr. Révész Imre református, Geduly Henrik püspök, báró Kaas Albert és dr. Rásó Lajos evangélikus tagok vettek részt; amíg az osztrák osztályt dr. Beth Károly bécsi egyetemi tanár, dr. Zwernemann bécsi református lelkész és mások, a cseh-szlovák osztályt cseh, illetve tót részről dr. Zilka prágai egyetemi tanár, a konferencia el-

nöke, azután Zoch Sámuel szlovák lutheránus püspök, Ruppelt zsolnai lutheránus lelkész, magyar részről Balogh Elemér nyugatszlovenszkói, Bertók Béla ruszinszkói magyar református püspökök, Szilassy Béla egyházkerületi, Patay György egyházmegyei főgondnokok, Sörös Béla losonci református lelkész stb.; német részről dr. Schmidt Károly Eugén pozsonyi lutheránus főesperes képviselték.

A konferencia megnyitása a pozsonyi lutheránus főtemplomban május 31-én vasárnap este 8 órakor folyt le a nyilvánosság előtt, ünnepélyes keretek között, kétnyelvű istentisztelettel és ennek keretébe illeszkedő felszólalásokkal a világszövetség egyes nemzeti egyházai részéről, melyek között különösen megragadó volt a magyar protestáns testvér egyházak nevében dr. Ravasz László magyar beszéde. A konferencia ezután két napon át foglalkozott az osztrák-, cseh-szlovák- és magyar államterületeken levő német-, magyar- és tót nemzetiségi kisebbségek politikai és egyházi helyzetével. Alaposan megtárgyalta azokat a nehézségeket, amelyek között ezek a kisebbségek a jelenlegi világhelyzetben élnek; és a világszövetséget képviselő két angol úrnak, úgyszintén az egyes nemzeti egyházak jelenlevő hivatalos tényezőinek módozatokat ajánlott figyelmébe, amelyeknek felhasználásával e nehézségeket a krisztusi emberiség és az evangéliomi testvériség diktálta szellemben csökkenteni s utóbb eltüntetni lehetne.

Természetes, hogy a konferencia idejének és figyelmének legnagyobb részét szükségképpen a magyar kisebbségek helyzete kötötte le, mint amely a legbonyolultabb és egyben jelenleg a legfájdalmasabb is. E részben egyelőre még alig lehet egyébről szó, mint a megértés útjának lassú egyengetéséről és ilyen természetű találkozások lehetőségének szaporításairól. Ebben a tekintetben pedig épen a Nemzetközi Jóbarátság Egyházi Világszövetsége tehet legtöbbet, amiért mi magyarok neki felekezeti különbség nélkül hálás elismeréssel tartozunk; a református magyarság pedig még külön is jóleső érzéssel könyvelheti el, hogy a lelkek meggyógyításának és a népek kibékítésének ez a nagyrahatott munkája angol református körökből indult ki és maig onnan nyeri leghatalmasabb erőforrásait. A konferencián felszólt magyarok közül a dr. Boér Elek és a dr. Ravasz László előkellően tárgyilagos és az egész értekezlet szellemét és irányát jótékonyan befolyásoló előterjesztéseit osztatlan elismeréssel honorálták a külföldiek. A magyarok viszont készséggel állapították meg, hogy azok a tények, amelyek egyelőre nem engednek kézzelfoghatóbb eredményeket várni ezen és a hasonló találkozások munkájától, nem a világszövetség vezető embereinek a jóakarátán, hanem egyéb, ismert lelki és politikai tényezőkön múlnak.

Különfélék

Tisztelt Olvasóinknak boldog és idvességés ünnepeket kívánunk.

Dr. Baltazár Dezső püspökünk folyó hó 5-én délután 6 órakor, az oratóriumban tartotta legutóbbi előadását amerikai útjáról. Ennek az előadásnak különleges érdekességet kölcsönzött az, hogy az Egyesült Államok fővárosát Washington, az amerikai magyar követet gr. Széchenyit és feleségét Vanderbilt Gladyst és Harding elnököt ismertük meg a figyelmet rendkívül lekötő felolvasás alatt. Az estélyi közénekkel kezdődött és végződött, két szép éneket mutatott be a tanítónőképző-intézeti énekkar s amerikai költeményeket olvasott fel nagy hatással Baja Mihály. Az estélynek kiváló vendége volt Vitárius Béla, a newyorki 69. utcai gyülekezet gondnoka, akit püspökünk a felolvasása előtt úgy üdvözölt, mint egyikét a legtekintélyesebb amerikai magyaroknak, aki a jó magyar faji jellemvonásokat kikristályosította magában csaknem két évtizedes amerikai időzése alatt.

Szép külföldi elismerés. Dr. Lencz Géza egyetemi tanár Der Aufstand Boeckays c. munkájáról a Harvard Theological Review folyó évi első száma igen elismerő sorokat közöl Dr. Krüger giesseni egyetemi tanár tollából: „A magyar egyháztörténelemnek egyik jelentős korszakába nyújt bepillantást Lencz csodálatraméltó könyve. Amikor II. Rudolf császár a jezsuiták támogatásával megkezdte (1600. táján) elnyomni a magyar protestantizmust, Bocskay István, Erdély fejedelme ügyes diplomáciával és erélyes akcióval felfogta a fenyegetett hit ügyét. Főképpen az ő sikerei eredménye a bécsi béke 1606-ban, amely a magyar és osztrák protestantizmusnak új irányt ad. Lencz feltárja az eseményeket teljes részletességgel és sok, eddig nem közölt anyagnak felhasználásával több jelentős ponton új eredményeket állapít meg. Értékes része a könyvnek a számos arckép is az egykorú források egyéb illusztrációjával“. Jellemző a mai helyzetre, hogy ez az értékes monográfia magyarul még nem jelent meg.

Egymillió takarékkorona alapítványt tett Dr. Hegedüs Béla debreceni ügyvéd a kollégiumi Kántusnál b. e. szülei: Hegedüs István táblabíró és felesége Bruckner Róza emlékére.

A kollégium tanévzáró ünnepélye folyó hó 7-én, szombaton délelőtt fél kilenc órakor lesz.

A debreceni egyetem tanévzáró ünnepélye május 31-én volt. A nagytemplomban szépen, buzgón és mélységes tartalommal imádkozott Dr. Varga Zsigmond hittudományi dékán; a kollégiumi díszteremben rövid, de nagy koncepciójú beszédet mondott Dr. Orsós Ferenc rector magnificus, a trianoni béke százados gyökérszállairól tartott világos előadást Dr. R. Kiss István egyetemi tanár s népszerűen érthető szaktanulmánnyal gyönyörködtette a hallgatóságot Dr. Belák Sándor orvoskari dékán. A Kántus úgy a nagytemplomban, mint a díszteremben szépen énekelt.

A Nagytiszteletű Lelkész, Tanító urak!

Tisztelettel értesítem a nt. Lelkész és Tanító urakat, hogy férfi gypaju szövetek nagyválasztékban, úgyazintén papi palást kelmék is, de tekintettel a mai nehéz anyagi viszonyokat, a tisztelt vevőim ruha szükségletének, beszerzésének megkönnyebbítését olyan módon oldotiam meg, hogy havi részleifizetés mellett készítem a fent és lent említett ruha szükségletet. Tegdes János Péterfia 42. Debrecen. Külön felhívom a hölgyek figyelmét, úgy kozztümöt, köpenyt és estélyi utca-ruhákat legizlésebben készítek. Nagybecsü pártfogásukat kérve, vagyok kiváló tisztelettel Tegdes.

A debreceni főgimnázium tornavizsgája áldozócsütörtökön délután volt. A szokásos ünnepélyt változatossá tette a cserkész zászló felavatása s a női kereskedelmi iskola növendékeinek ügyes gyakorlatai. A cserkész csapatzászlót Versényi Tiborné úrasszony adományozta, míg a hat örsi lobogót hat lelkes úrasszony, akiknek gyermekeik vannak a csapatban. A csapatzászlót az adományozó zászlóánya adta át és Debreceni Ferenc parancsnok vette át.

Nagy Lajos lábodi lelkipásztor a borsodalmegyei egyházmegye esperese f. hó 15-én elhunyt. Gyülekezetében hű pásztor, az egyetemes egyház szolgálatában fáradhatatlan munkás volt.

Az évzáró istentisztelet a református leánynevelő-intézetben 1924. évi június hó 14-én, szombaton délelőtt 10 órakor lesz a Kossuth-utcai templomban. Fennálló, köz-ének és karének után imádkozik dr. Boér Károly vallástanár.

A Protestáns Országos Árvaház igazgatójának, Brocskó Lajos királyi tanácsosnak most ünnepelték 50. éves jubileumát.

A Kálvin Szövetség ez évi közgyűlése május 21-én volt a Ráday könyvtárban.

Kant ünnepélyt rendezett a M. Pr. I. Társaság áldozócsütörtökön délután a budapesti theol. akadémia dísztermében. A megnyitó beszédet dr. Ravasz László püspök, az alkalmi előadást dr. Bartók György egyetemi tanár tartotta.

Dobó Sándor hajduböszörményi igazgató tanító nyerte el az ez évi Akadémiai Wodianer jutalmat. Melegen gratulálunk.

Új konfirmációi emléklapokat hozott forgalomba a Méliusz könyvkereskedés, Uray Sándor lelkész szerkesztésében. Előnye az, hogy szövegében benne foglaltatik a növendékek fogadástétele is és nemcsak a konfirmáló lelkész, hanem a növendék is aláírja azt, esküje és fogadalma örök zálogául. — A lap kiállítása igen izléeses, a régi-nél valamivel kisebb alakú, — de lényegesen olcsóbb. Nagyon ajánljuk a lelkésztársak figyelmébe.

362—1924. sz.

Pályázat.

A vámospéresi református egyház pályázatot hirdet a VI-ik tanítói állásra.

Javadalom: törvényes fizetés. — Kötelessége: kijelölt osztály, vagy osztályok vezetése. Belmiszteri munkában segédkezés. Kántort akadályoztatása esetén helyettesíteni tartozik Kántori oklevéllel bírók és orgonázni tudók előnyben részesülnek. Kummunizmus alatti magatartás igazolandó. Pályázati határidő június 29. Állás szept. 1-re elfoglalható. A személyes megjelenés ajánlatos.

Vámospéres, 1924 május 2.

Bartha Dezső,
ref. lelkész,
iskolaszéki elnök.

Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bank

debreceni fiókja

Városi bérpalota (Passage).

Alap- és tartaléktőkék: 18 milliárd K.

Bankosztálya:

Telefon: 35. és 941. szám.

Elfogad betéteket könyvecskékre, folyó- és csekkszámára a legelőnyösebb kamatozás mellett. Átutalásokat eszközöl az összes külföldi piacokra. Devizákat és valutákat vesz és elad a legelőnyösebb napi áron. Elfogad mindennemű tőzsdéi megbízást. Értékpapírok vétele és eladása.

Árúosztálya:

Plac-utca 26. sz. Városi bérpalota.

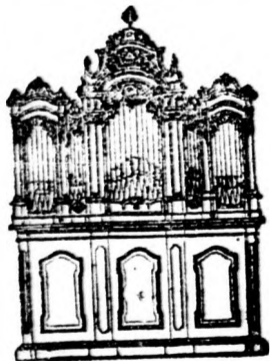
Telefon: 11-66., 11-67., 11-68.

Foglalkozik mindennemű mezőgazdasági termékek nagyban való vételével a legmagasabb napi áron.

Alakult: 1869. évben.

FITTLER SÁNDOR

orgona-, orgonasíp- és harmónium készítő vállalata
PESTERZSÉBET, Erzsébet-u. 23.

Készít elsőrangú modern gépezetes és legnyomású, tartós, nemeshangú

új orgonákat

művészi kivitelben.

Hadicélokra elrekvirált és egyéb

orgonasípok

speciális készítése és szállítás.

Vállalja régi orgonák legnyomású rendszerre való átalakítását, kibővítését, javítását, tisztítását és szakszerű újra hangolását, valamint

orgonák évi jókarban tartását.

Villamos fűjtató berendezések készítése.

Szívó és nyomó rendszerű harmoniumok készítése, javítása és hangolása. — Minden munkáért jótállást vállalok. — Felvilágosítással, tervezettel és költségvetéssel készséggel szolgálok — Munkám szakszerű végzését és pontosságát több egyház ajánlólevelével tudom igazolni.

ALAPÍTTATOTT 1910-BEN

Debrecen sz. kir. város
és a Tiszántúli református egyházkerület

„MÉLIUSZ”

könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala,
zenemű-, papír- és írószerkereskedése
DEBRECEN, FERENC JÓZSEF-ÚT 26. SZ.

1924. évi június hóban a zsolttárak a következők:

4° quartalak, nagybetűs zsolttár

papírkötésben	K	66000
félvászon kötésben	K	69400
egészvászon kötésben	K	85000

8° oktáv alakú zsolttár

papírkötésben	K	34600
félvászon kötésben	K	37800
egészvászon kötésben	K	44000

16° iskolai kiadású zsolttár

papírkötésben	K	25200	—
félvászon kötésben	K	27500	—
egészvászon kötésben	K	35400	—

32° legkisebb zsolttár

papírkötésben	K	18900
félvászon kötésben	K	22000
egészvászon kötésben	K	24500

Megjegyezni kívánjuk, hogy ezen árak csak most vannak érvényben és az esetben, ha az Országos Pénzügyi Tanács a földadó lerovására újabb és magasabb búza árat állapít meg, úgy az itt közölt árak is emelkedni fognak.

Konfirmációra most jelent meg!

7-ik kiadás.

SOLTÉSZ JÁNOS:

KONFIRMÁCIÓI KÁTÉ

Átnézte és átdolgozta Soltész Elemér tábori püspök.

Alapára —50. Mai szorzószám 6200 —
Bolti ára tehát K 3200 —

Ez a leg egyszerűbb, legjobban érthető és legkönnyebb, de mégis legjobb, konfirmációra előkészítő káté.

Legszebb és legjobb konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly: Az én vallásom.

Léleknevelő könyvecske a konfirmándusok részére. Alapára papírkötésben —60, egészvászonkötésben —80.

KONFIRMÁCIÓI EMLÉKLAP.

Diszes kiállításban, kék nyomással és bibliai jelmondatokkal. Ára K 1500 —

KONFIRMÁCIÓI ANYAKÖNYV.

1 ivre 64 gyermek neve fér! Ára ívenként K 1500 —

Nagy István: Konfirmációi Káté.

Alapára —20. Mai ára K 1240 —

Igénybejelentési lap

felemelt rendkívüli segélyre
Új minta! Ára K 600 —